

Mariusz Chądryński

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej SGGW

Skuteczność działań instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa łódzkiego

Wprowadzenie

Przedsiębiorczość jest niezwykle istotnym elementem gospodarki, który może w dużym stopniu przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego danego regionu. Dużym problemem jest rozpoczęcie działalności gospodarczej, ale czasami jeszcze większym utrzymanie i rozwijanie jej. W Polsce powstało i powstaje wiele instytucji, których głównym zadaniem jest propagowanie i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. Jednakże te szczytne intencje często roz mijają się z oczekiwaniami samych przedsiębiorców. Problemem jest również dostępność do oferty tych instytucji. Nabiera to szczególnego znaczenia na obszarach wiejskich, jako specyficznych, biorąc pod uwagę rozwój infrastruktury technicznej, technologicznej, telekomunikacyjnej, jak również poglądy społeczeństwa działającego na tych terenach.

Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki są częścią projektu badawczego zrealizowanego w 2003 roku, dotyczącego uwarunkowań i perspektyw rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich województwa łódzkiego. Badania te miały indywidualny charakter. Zastosowano w nich ankietę jako narzędzie badawcze. Badanie przeprowadzono wśród 250 wylosowanych, a następnie celowo dobranych małych i średnich przedsiębiorstw działających na terenach wiejskich województwa łódzkiego. Uzyskany materiał badawczy poddano analizom opisowym i statystycznym. Badanie skuteczności instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości, na obszarach wiejskich województwa łódzkiego oparto głównie na opinii uczestniczących w badaniu przedsiębiorców. Jednym z mierników skuteczności działania instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości, oprócz wielu wskaźników określających stopień wykorzystania środków finansowych przez nie oferowanych, może być również informacja o funkcjonowaniu tego typu instytucji i korzystaniu z ich usług przez przedsiębiorców.

Polityka państwa wobec sektora MSP

Polska przed przystąpieniem do Unii Europejskiej w myśl artykułu 89 Układu Europejskiego była zobowiązana do rozwoju i umacniania małych i średnich przedsiębiorstw oraz popierania współpracy między sektorami MSP Polski i państw członkowskich. Treść Układu Europejskiego stanowiła, że umawiające się strony powinny wspierać wymianę informacji oraz know-how w celu tworzenia prawnych, administracyjnych, technicznych, podatkowych i finansowych warunków koniecznych do zakładania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz dla współpracy o charakterze międzynarodowym. Rada Unii Europejskiej decyzją z dnia 9 grudnia 1997 roku otworzyła Trzeci Wieloletni Program dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw na terenie UE, program został również otwarty dla krajów Europy Środkowej, w tym dla Polski [Stachowiak, Pyciński 2001]. Na realizację głównych zadań tego programu przeznaczono 127 mln euro.

W Polsce istnieje wiele aktów prawnych, które dotyczą wspierania rozwoju przedsiębiorczości i sektora MSP. Do najważniejszych należą ustawa Prawo działalności gospodarczej z dnia 19 listopada 1999 roku, ustawa o samorządzie wojewódzkim i ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego z dnia 12 maja 2000 roku. W każdym z tych aktów można odnaleźć wspólne punkty dotyczące między innymi:

- tworzenia korzystnych warunków rozwoju gospodarczego;
- kreowania miejsc pracy;
- utrzymania i rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej [Truskołaski 2001].

Głównym celem polityki rządu wobec MSP w najbliższych latach jest kształtowanie korzystnych warunków dla tworzenia i pełnego wykorzystania potencjału rozwojowego tego sektora. Osiągnięcie celu głównego ma nastąpić przez realizację trzech celów pośrednich (tab. 1).

W dokumencie „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku” są określone główne cele wsparcia sektora MSP oraz sposoby realizacji postawionych celów, a także wskazane są źródła finansowania. Głównym celem polityki rządu do 2006 roku wobec sektora MSP jest *pobudzenie aktywności gospodarczej sektora małych i średnich przedsiębiorstw zapewniającej wzrost zatrudnienia w tym sektorze oraz wzrost jego konkurencyjności i zdolności do funkcjonowania na Jednolitym Rynku Europejskim*.

Osiągnięcie tego celu ma nastąpić przez realizację następujących celów częściowych:

- wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw;

- poprawę otoczenia prawnego i administracyjnego małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie;
- rozwój otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw;
- wspieranie integracji i działalności na forum międzynarodowym [Kierunki działań wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku, 2003].

Tabela 1

Cele pośrednie polityki rządu wobec sektora MSP

Lp.	Treść celu pośredniego	Sposoby realizacji
1	Zwiększenie konkurencyjności sektora MSP na rynku krajowym i zagranicznym.	Wzrost jakości produktów i usług, rozbudowa sieci informacji gospodarczej, wsparcie dla firm wdrażających międzynarodowe systemy jakości, ułatwienie dostępu przedsiębiorców do wiedzy na temat prowadzenia przedsiębiorstwa, zmniejszenie kosztów administracyjnych – szczególnie związanych z zatrudnianiem pracowników.
2	Wzrost eksportu sektora MSP.	Środki na ekspozycję na targach, lepsza informacja o rynkach zagranicznych, ułatwienia w uzyskiwaniu poręczeń kredytowych dla przedsiębiorców podejmujących inwestycje proeksportowe.
3	Wzrost nakładów inwestycyjnych w MSP.	Mechanizmy podatkowe powodujące akumulację kapitału w przedsiębiorstwach, korzystniejsze regulacje dotyczące amortyzacji, wzrost możliwości finansowania MSP na rynku kapitałowym przez rozwój takich instytucji, jak fundusze typu venture capital czy regulowany pozagiełdowy rynek papierów wartościowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Stachowiak M., Pyciński S., 2001: Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionalny, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.

Wyznaczone szczegółowe zadania opisane w wyżej wymienionym dokumencie mają wspomagać realizację celów cząstkowych.

Z kolei w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR) na lata 2000–2006 wsparcie przedsiębiorczości i rozwoju działalności małych i średnich przedsiębiorstw stanowi drugą co do wymiaru finansowego grupę instrumentów realizacji tej strategii. Podstawowe instrumenty wsparcia sektora MSP w ramach polityki rozwoju regionalnego obejmują:

- dotacje na zakładanie nowych firm, zwiększanie poziomu inwestycji i modernizację sektora MSP;
- dotacje do regionalnych funduszy inwestycyjnych, lokalnych funduszy pożyczkowych oraz funduszy poręczeń kredytowych dla sektora MSP;

- subsydiowanie usług doradczych oraz informacyjnych dla sektora MSP [Stachowiak, Pyciński 2001].

Dotacje będą przeznaczane na zakładanie nowych małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach związanych z celami NSRR i wojewódzkich strategii rozwoju oraz na inwestycje, w tym modernizacyjne, w wyniku których zostaną utworzone nowe miejsca pracy. Przede wszystkim preferowane będą inwestycje, dzięki którym przedsiębiorstwa zastosują innowacyjne, energooszczędne i sprzyjające ochronie środowiska przyrodniczego technologie.

Wspieranie kredytowe przedsiębiorstw sektora MSP w ramach polityki rozwoju regionalnego będzie się odbywać za pośrednictwem regionalnych funduszy inwestycyjnych, lokalnych funduszy pożyczkowych oraz systemu poręczeń kredytowych. Dotacje z budżetu centralnego i źródeł zagranicznych mogą stanowić do 75% wartości kapitału funduszy koncentrujących swą działalność na obszarach o największych problemach strukturalnych i do 50% na innych obszarach.

Wybrane aspekty finansowego wsparcia sektora MSP na obszarach wiejskich

Biorąc pod uwagę instytucjonalne wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, głównymi instytucjami wspierającymi rozwój sektora MSP na tych obszarach są Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Agencja Nieruchomości Rolnych. Działalność obu agencji na obszarach wiejskich opiera się głównie na wsparciu finansowym. ARiMR stosuje dopłaty do oprocentowania różnego rodzaju kredytów. Jest ona agendą rządową, której zadaniem jest wypełnianie polityki rządu wobec różnych podmiotów na terenach wiejskich naszego kraju. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oferowała między innymi następujące linie kredytów preferencyjnych wspierające rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, głównie w działalności pozarolniczej:

- MP – kredyt na tworzenie nowych, stałych miejsc pracy w działalności pozarolniczej;
- BR/10 – kredyt w ramach „branżowego programu wspólnego użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych” (wspólne użytkowanie maszyn i urządzeń rolniczych i świadczenie usług rolniczych);
- IP – kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa [www.arimr.gov.pl].

Wymienione linie kredytowe dają możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działań przedsiębiorczych na obszarach wiejskich. Cechują

się one tym, że wspierają rozwijanie działalności gospodarczej poza rolnictwem, a co za tym idzie – umożliwiają tworzenie nowych miejsc pracy i zatrudnienie pewnej części nadmiaru siły roboczej będącej w rolnictwie.

Każda linia kredytowa wymaga pewnego zaangażowania środków własnych. Podmiot podejmujący decyzję co do ubiegania się o tego rodzaju źródło zewnętrznego finansowania swojej działalności gospodarczej powinien posiadać zgromadzony kapitał własny w wysokości od 20 do 30% wartości zakładanej inwestycji.

Bardzo atrakcyjne w porównaniu z innymi ofertami na rynku finansowym jest oprocentowanie wymienionych kredytów, do których dopłaty udziela Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Korzyścią jest również możliwość uzyskania karencji w spłacie kapitału. Jest to niezwykle istotne dla wielu podmiotów gospodarczych. Pozwala to na mniejsze obciążenie finansowe (spłatami kredytu) w początkowej fazie działania uruchomionych inwestycji, natomiast w późniejszych okresach, przy założeniu trafności i powodzenia podjętych inwestycji, spłaty po upływie okresu karencji będą w mniejszym stopniu uciążliwe dla podmiotu gospodarczego. Kredyty preferencyjne są łatwiejsze do obsługi w pierwszym roku powstania zobowiązania. W niewielkim stopniu obciążają firmę w czasie, gdy przychody z poniesionych nakładów inwestycyjnych dopiero zaczynają się pojawiać, a ich poziom jest jeszcze niewielki [Feret 2000].

ARiMR oferowała między innymi kredyty preferencyjne na przedsięwzięcia inwestycyjne w działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich gwarantującej zatrudnienie ludności wiejskiej. Kredyt ten nosi symbol MP. Głównym przeznaczeniem kredytu jest realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych tworzących nowe stałe miejsca pracy poza rolnictwem. Podmioty mogące ubiegać się o kredyt to osoby fizyczne i prawne prowadzące lub podejmujące działalność pozarolniczą na terenach gmin wiejskich i gmin miejsko-wiejskich oraz w miastach do 20 tysięcy mieszkańców.

W wyniku realizacji inwestycji finansowanych ze środków kredytu MP musi nastąpić wzrost zatrudnienia co najmniej o 1 osobę na każde 25 tys. zł udzielonego kredytu, a na obszarze zagrożonym szczególnie wysokim poziomem bezrobocia strukturalnego¹ na każde rozpoczęte 35 tys. zł.

Bardzo korzystnym źródłem zewnętrznego finansowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich jest będąca w ofercie Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pożyczka „mała przedsiębiorczość”. Jest to pożyczka nieoprocentowana, która może być przeznaczona na tworzenie nowych, stałych

---

¹Przez obszar zagrożony szczególnie wysokim poziomem bezrobocia strukturalnego rozumie się powiaty i gminy wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 roku (DzU Nr 110, poz. 1264 z późn. zm.) – w województwie łódzkim są to powiaty: kutnowski, tomaszowski i zgierski.

miejsce pracy w różnych obszarach działalności gospodarczej poza rolnictwem. Jeśli ubiega się o nią podmiot już wcześniej prowadzący działalność gospodarczą, to średnioroczne zatrudnienie w danym podmiocie w poprzednim roku obrotowym nie może być większe niż 50 osób. Wnioskodawca musi mieć zgromadzone środki własne w wysokości minimum 30% kosztów przedsięwzięcia, przy czym należy dodać, że kwota pożyczki nie może być większa niż 20 tys. zł na jedno powstające w wyniku realizacji przedsięwzięcia miejsce pracy i nie może przekraczać 200 tys. zł dla jednego podmiotu. Podmiot może występować kilkakrotnie o pożyczkę, jednak do limitu wyżej wymienionych 200 tys. zł dla jednego podmiotu. Dopuszczalne jest również przeznaczenie do 50% udzielonej pożyczki na sfinansowanie zakupu środków obrotowych potrzebnych do uruchomienia przedsięwzięcia. Spłata pożyczki musi nastąpić przed upływem 4 lat od daty jej udzielenia i jest możliwe zastosowanie maksymalnie rocznego okresu karencji w spłacie kapitału pożyczki.

Zarówno kredyt MP, jak i pożyczka „mała przedsiębiorczość” zakładają, że powstające nowe miejsca pracy powinny dawać zatrudnienie ludności głównie z obszarów wiejskich. Gdy nowe miejsca pracy znajdują się na terenie miast położonych na obszarach gmin miejsko-wiejskich, co najmniej 80% osób musi zamieszkiwać na stałe na terenach wiejskich, jeśli zaś nowe miejsca pracy znajdują się na terenie gminy wiejskiej, to wszystkie osoby nowo zatrudnione muszą zamieszkiwać na stałe na wsi.

W ofercie ARiMR jest również wiele kredytów preferencyjnych związanych z działalnością rolniczą. ARiMR realizuje też zadania wynikające z programu SAPARD i Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, które to programy również jako jeden z celów mają wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Agencja Nieruchomości Rolnych razem z Krajowym Urzędem Pracy uruchomiła pod koniec lat 90. linię kredytową przeznaczoną na rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Kredyt mogą uzyskać przedsiębiorcy na tworzenie nowych miejsc pracy dla osób bezrobotnych, byłych pracowników państwowych gospodarstw rolnych oraz członków ich rodzin. Nowe miejsca pracy muszą powstawać na obszarach wiejskich lub w miastach do 20 tys. mieszkańców.

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich wspierają również ośrodki doradztwa rolniczego. ODR-y prowadzą taką działalność przez współpracę z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa obejmującą opiniowanie wniosków kredytowych na kredyty z dopłatą Agencji. Można rozszerzyć taką pracę o propagowanie modelu „lidera przedsiębiorcy” na obszarach wiejskich. Ośrodki doradztwa rolniczego mają bardzo duży wpływ bezpośredni na ludzi zamieszkujących obszary wiejskie. Propagowanie takiego „przedsiębiorczego” stylu życia może być bardzo skuteczną działalnością realizowaną przez terenowych doradców.

Działalność instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w opinii badanych przedsiębiorców

Zupełnie inaczej przedstawia się skuteczność działania instrumentów stosowanych przez rząd w polityce rozwoju przedsiębiorczości w opinii uczestniczących w badaniu przedsiębiorców. Należy podkreślić, że wsparcie i pomoc ze strony Rządu, organizacji pro- i pozarządowych oraz samorządowych w regionie w ogóle nie istniały dla większości uczestniczących w badaniu przedsiębiorców, a dla pozostałej reszty badanych były niewystarczające. Prawie połowa przedsiębiorców uczestniczących w badaniu nie określiła nazwy żadnej instytucji wspierającej przedsiębiorczość, z którymi spotkali się w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej, dla tych zaś, którzy spotkali się z działalnością instytucji wspierających przedsiębiorczość głównie były to ośrodki doradztwa rolniczego i urzędy gmin. W świetle tych wyników można stwierdzić, że małe i średnie przedsiębiorstwa na terenach wiejskich nie uzyskiwały wystarczającego wsparcia zewnętrznego. Często o istnieniu takich instytucji przedsiębiorcy w ogóle nie wiedzieli. Jeśli korzystali z pomocy jakichkolwiek instytucji mających za zadanie wspieranie przedsiębiorczości, to uważali ją za niewystarczającą.

Należy zwrócić również uwagę na niski wśród przedsiębiorców działających na terenach wiejskich poziom wiedzy dotyczącej preferencyjnego wsparcia finansowego małych i średnich przedsiębiorstw. Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że przedsiębiorcy w większości bazowali na własnych środkach finansowych. Może to wynikać z obawy przed zaciąganiem kredytów lub korzystaniem z innych zewnętrznych źródeł finansowania prowadzenia działalności gospodarczej lub z braku wiedzy o istnieniu różnego rodzaju preferencyjnych źródeł finansowania prowadzonej działalności.

Informacja, według większości uczestniczących w badaniu przedsiębiorców, jest czynnikiem wspierającym rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich mogącym dawać najlepsze rezultaty.

Takie postrzeganie polityki i działań państwa, których celem jest wspieranie przedsiębiorczości, może wynikać z tego, że w badaniu uczestniczyły małe i średnie przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich województwa łódzkiego. Działalność firm na obszarach wiejskich może utrudniać w pewnym stopniu dostęp do informacji, instytucji oraz form pomocowych przez nie oferowanych. Jednak w dobie globalizacji i wielu możliwości transportowych, informatycznych oraz telekomunikacyjnych działalność na terenach wiejskich staje się coraz łatwiejsza, a jedynym czynnikiem ograniczającym może być bierna lub roszczeniowa postawa przedsiębiorców.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że uczestnicy badania najczęściej korzystali z usług ośrodka doradztwa rolniczego. Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszowicach (jak wszystkie ośrodki doradztwa rolniczego w kraju) zajmuje się opiniowaniem wniosków o kredyt z dopłatą udzielaną przez ARiMR. Wydanie pozytywnej opinii nie gwarantuje otrzymania kredytu przez wnioskodawcę, gdyż o jego przyznaniu decyduje bank, do którego zgłasza się wnioskodawca. Dane zamieszczone w tabeli 2 informują o liczbie wydanych przez WODR w Bratoszowicach pozytywnych opinii dotyczących wniosków o kredyty preferencyjne z dopłatą ARiMR do 2002 roku.

Z analizy danych wynika, że najwięcej pozytywnych opinii udzielono wnioskującym o kredyty z linii MR (młody rolnik), bo aż 1185, najmniej natomiast o kredyty na rozpoczęcie lub rozwinięcie produkcji. W całym województwie

Tabela 2

Liczba udzielonych przez WODR Bratoszowice pozytywnych opinii wniosków o kredyty z dopłatą ARiMR w latach 1998–2002

Lp.	Rodzaj kredytu	Liczba udzielonych pozytywnych opinii	Uwagi
1	MP (na tworzenie nowych, stałych miejsc pracy na obszarach wiejskich)	47	Kredyt wspierający przedsiębiorczość; we wnioskach tych założono utworzenie 265 nowych miejsc pracy
2	BR/10 (branżowy program wspólnego użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych – świadczenie usług rolniczych)	39	Kredyt wspierający przedsiębiorczość
3	BR/14 (branżowy program przetwórstwa mięsnego)	36	Kredyt wspierający przedsiębiorczość
4	BR/15 (branżowy program mleczarski)	69	Kredyt rolniczy
5	IP (kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa)	568	Kredyt wspierający przedsiębiorczość
6	KZ (kredyt na zakup gruntów rolnych)	520	Kredyt rolniczy
7	MR (młody rolnik)	1185	Kredyt rolniczy
8	Kredyty kłękowe	22	Kredyt specjalny
9	Kredyty na rozpoczęcie lub zwiększenie produkcji	1	Kredyt rolniczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z WODR Bratoszowice.

WODR w Bratoszewicach wydał 47 pozytywnych opinii dotyczących przyznania kredytu z linii MP (na tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich). Efektem tych pozytywnie zaopiniowanych wniosków mogło być utworzenie 265 nowych miejsc pracy. W rejonie działania WODR Bratoszewice, który obejmował powiaty: brzeziński, kutnowski, łączycki, łowicki, łódzki wschodni, rawski, skierniewicki i zgierski, udzielono 19 pozytywnych opinii na wnioskowaną łączną kwotę 4 220 700 zł, czyli średnio jeden pomyślnie zaopiniowany wniosek kredytowy opiewał na 222 142,1 zł.

Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości wśród społeczeństwa jest niezwykle istotnym elementem polityki zarówno państwa, jak i regionu. Władze województwa łódzkiego w programach rozwoju regionu stawiają wspieranie rozwoju przedsiębiorczości przez różne instytucje jako bardzo ważny cel swojej polityki i starają się określać zadania, jakie powinny być realizowane przez różne instytucje oraz formy pomocy tych instytucji. Jednak często pomoc tych instytucji jest nieskuteczna lub w ogóle niedostrzegana przez tych, do których w zamyśle była kierowana.

W opinii 80% uczestniczących w badaniu przedsiębiorców z obszarów wiejskich województwa łódzkiego wsparcie i pomoc ze strony rządu, organizacji pro- i pozarządowych oraz samorządowych w ogóle nie istniały, a pozostali stwierdzili, że były one niewystarczające – były to głównie przedsiębiorstwa handlowe zatrudniające od 6 do 10 osób.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że ponad 40% przedsiębiorców nie określiło nazwy żadnej instytucji wspierającej przedsiębiorczość na terenach wiejskich, z którymi spotkali się w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Dla 43% osób uczestniczących w badaniu były to ośrodki doradztwa rolniczego, a dla ponad 15% urzędy gmin. Należy jeszcze raz podkreślić, że na podstawie wyników badania można stwierdzić, iż małe i średnie przedsiębiorstwa na terenach wiejskich nie uzyskiwały wystarczającego wsparcia przy ich tworzeniu, funkcjonowaniu i rozwoju. Przedsiębiorcy nie mieli kontaktów z takimi instytucjami, jak inkubatory przedsiębiorczości i agrokubatory, a jeśli korzystali z pomocy instytucji, to uważali ją za niewystarczającą.

Również z prowadzonych przez J. Sawicką badań dotyczących przedsiębiorczości na obszarach wiejskich całego kraju wynika, że wspieranie działalności małych firm przez lokalne instytucje jest w opinii ankietowanych oceniane negatywnie (34%) lub nie jest zauważane (58%) [Sawicka 1998].

Należy dodać, że analiza statystyczna wskazuje na istnienie istotnej statystycznie zależności między opiniami dotyczącymi pomocy ze strony instytucji a wielkością przedsiębiorstwa (tab. 3). Wartości wskaźników mierzących siłę korelacji świadczą przy tym o dość dużej zależności między badanymi zmiennymi. Większe przedsiębiorstwa pozytywniej oceniały działalność tych instytucji.

Tabela 3

Statystyczna ocena zależności między opinią przedsiębiorców dotyczącą pomocy ze strony instytucji rządowych, pro- i pozarządowych oraz samorządowych a wielkością badanego przedsiębiorstwa

Wyszczególnienie	Opis
Zmienna X	Liczba osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie
Zmienna Y	Pomoc i wsparcie przedsiębiorczości ze strony instytucji
Wartość statystyki χ^2 ($\chi^2_{\text{empiryczny}}$)	77,3
Wartość krytyczna statystyki χ^2 ($\chi^2_{\text{teoretyczny}}$)	15,507
Decyzja co do H_0	Odrzucono H_0 na rzecz H_1
Wartość współczynnika Czuprowa	0,65
Wartość współczynnika C Pearsona	0,73
Wartość skorygowanego współczynnika C Pearsona	0,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań empirycznych.

Do instrumentów wspierających rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, które dają najlepsze rezultaty, według uczestników badania, należały ulgi podatkowe, preferencyjne kredyty oraz tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości. Ważnym czynnikiem, który może przyczyniać się do wspierania rozwoju przedsiębiorczości jest dostęp do informacji – tak uważało prawie 37% ankietowanych. Informowanie o pozytywnych wynikach działalności gospodarczej oraz przykłady pozytywnych efektów działalności innych przedsiębiorców stanowią ważny czynnik stymulujący rozwój przedsiębiorczości. Taką opinię wyraziło ponad 36% uczestników badania, przy czym byli to przedsiębiorcy prowadzący małe (zatrudniają do 10 osób) firmy handlowe i usługowe.

Podsumowanie

Przedsiębiorczość można określić jako swoistą inicjatywę podejmowaną przez społeczeństwo. Inicjatywa ta, jeśli zaistnieje w korzystnych warunkach, prowadzi do ekonomicznego rozwoju danej społeczności. Jeśli jednak spotka się z obojętnością lub wrogością społeczeństwa czy administracji, to często – pomimo uporu, stanowczości i wytrwałości osób podejmujących działalność gospodarczą – skala tego zjawiska jest zbyt mała, by przynieść oczekiwane rezultaty. Dlatego też istotne jest stwarzanie korzystnych warunków do tworzenia, funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorczości. Te korzystne warunki powinny być stwa-

rzane przez władze na szczeblu lokalnym, regionalnym i centralnym. W Polsce istnieje wiele instytucji stawiających sobie jako główny cel wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. Szczególnie ważne jest wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich ze względu na gorszy rozwój infrastruktury. Wiąże się z tym gorsza dostępność do instytucji wspierających rozwój sektora MSP na tych terenach. Instytucje te szczytują się niezaprzeczalnymi sukcesami w dziedzinie, w której działają. Jednak prowadzone badania wskazują, że są to przypadki ginące wśród odczuwanych przez środowisko przedsiębiorców potrzeb. Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na terenach wiejskich spotykali się głównie z działalnością ODR-ów i urzędów gmin jako instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości. Najważniejszym czynnikiem wspierającym rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, mogącym dawać najlepsze rezultaty, w opinii uczestników badania, była informacja, jej dostępność, szybkość przepływu i aktualność. Oczywiście nie bez znaczenia są bodźce finansowe, takie jak ulgi podatkowe czy preferencyjne kredyty. Jednak najważniejsza jest informacja, a szczególnie jej aktualność i szybkość dostępu do niej. Z przeprowadzonych badań wynika, że najważniejszym i najskuteczniejszym czynnikiem mogącym wspierać rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich jest skuteczny system przepływu informacji.

Literatura

- FERET K., 2000: Ocena atrakcyjności wybranej linii kredytowej objętej dopłatą ARiMR dla małych i średnich przedsiębiorstw na wsi. [W:] Łęczycki K. (red.), Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju obszarów wiejskich, Akademia Podlaska, Siedlce.
- SAWICKA J. (red.), 1998: Aktywizacja zawodowa kobiet wiejskich poprzez rozwój drobnej przedsiębiorczości, Tom II, Funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw prowadzonych przez kobiety, Fundacja „Rozwój SGGW”, Warszawa.
- STACHOWIAK M., PYCIŃSKI S. (red.), 2001: Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionalny, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- TRUSKOLASKI T., 2001: Stymulowanie przedsiębiorczości jako element polityki rozwoju regionu [W:] Plawgo B. (red.), Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- DzU Nr 110, poz. 1264 z późn. zm. z 1999 r., Rozporządzenie Rady Ministrów dotyczące obszarów zagrożonych szczególnie wysokim poziomem bezrobocia strukturalnego.
- Praca zbiorowa, 2003: Kierunki działań wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku, dokument przyjęty przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 2 lutego 2003 roku, Warszawa. Materiał niepublikowany.
- www.arimr.gov.pl – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Efficiency of the activity of institutions supporting entrepreneurship development in rural areas of Łódź Province

Abstract

The report presents chosen problems of institutional support of the SME sector in the rural areas of Łódź Province. The author describes following problems:

1. State politics towards SME sector;
2. The support of the SME sector in the rural areas;
3. The activity of institutions supporting entrepreneurship development in the opinion of inquired entrepreneurs.